

Przedślowie

Spis treści

Przedślowie	7
Moje Niemcy – moi Niemcy	11
Od kultu jednostki do kultu archiwów	19
Brunatne i czerwone	25
Stalin i kosmopolityzm 1945–1953	37
Marsz na Rzym	55
Dziekan dyktatorów	70
Ucho reżimu	86
Trzynastu profesorów	97
25 lipca 1943 we Włoszech – 20 lipca 1944 w Niemczech. O technice zamachu stanu w systemie totalitarnym	102
Paradoksy Curzia Malapartego	117
Kilka uwag o kolaboracji we współczesnym języku polskim	127
Herbata u Ribbentropa	139
Wdowa po Heydrichu	142
Hjalmar Schacht i towarzysze	150
O księdzu Jozefie Tiso	156
Grecja w polityce bałkańskiej faszystowskich Włoch w latach 1936–1940	169
Faszyzm włoski, nazizm i stalinizm z perspektywy XXI stulecia	184
Renzo De Felice, czyli wielobarwność minionego stulecia	216

Historycy polscy – uczeni, sędziowie i inni	222
Ojczyzna potrzebuje agentów...	236
Po nocy Walpurgi	245
Obrona pacyfisty Jana Blocha	250
Nota bibliograficzna	266
Źródła ilustracji	268
Indeks osób	269
Indeks miejscowości	281

Jerzy W. Borejsza (ur. 1935), dr hab., historyk, publicysta, obecnie kierownik Zakładu Systemów Totalitarnych i Dziejów Drugiej Wojny Światowej w Instytucie Historii PAN w Warszawie; pracował na Wydziale Historycznym UW (usunięty w 1975 r., m.in. za wykłady o totalitaryzmach), następnie w PAN, profesor w Heidelbergu 1990–1991 i na innych uczelniach zagranicznych, od 2004 r. profesor Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu, autor książek i esejów o faszyzmie włoskim, nazizmie i stalinizmie, m.in. *Mussolini był pierwszy...* (1979, 1989), *Rzym a wspólnota faszystowska* (1981), *Szkoły nienawiści. Historia faszystów europejskich 1919–1945* (2000), „*Śmieszne sto milionów Słowian...*”; *wokół światopoglądu Adolfa Hitlera* (2006); wiele jego prac ukazało się w językach obcych.

Na tom składają się eseje i artykuły o totalitarnych Niemczech, ZSRR i Włoszech, a także ich satelitach, o dyktatorach minionego stulecia oraz rozważania o roli historyków we współczesnym świecie, zawierające osobiste wspomnienia autora.

Mówi się często, że na ogół sprawiedliwe są wojny, które państwa demokratyczne prowadzą przeciwko państwom totalitarnym. Z kim więc i o co walczyły demokratyczne Francja i USA w Indochinach? Odpowiedź chyba nie jest jednoznaczna. Co począć z państwami o ustroju demokratycznym prowadzącymi wojny kolonialne? Po czyjej stronie jest sprawiedliwość? (...) Lenin i jego następcy przekształcili wojnę sprawiedliwą w pojęcie ideologiczne, usprawiedliwiające agresję w imię interesów klasowych, w imię „obrony pierwszego państwa proletariatu na świecie”.

z tekstu *Obrona pacyfisty Jana Błocha*